

**UCHWAŁA NR 354/XX/2016
RADY MIASTA PŁOCKA**

z dnia 28 czerwca 2016 r.

w sprawie: przyjęcia "Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie Miasta Płocka na lata 2016 - 2018"

Na podstawie art. 12 pkt 11, w związku z art. 91 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1445, ze zm.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1045 i poz. 1890) i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575) uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016-2018” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Płocka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Płocka

Artur Jaroszewski

Załącznik
do Uchwały Nr 354/XX/2016 Rady Miasta Płocka
z dnia 28 czerwca 2016 roku

**POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA TERENIE MIASTA PŁOCKA
NA LATA 2016 – 2018**

PŁOCK, 2016 ROK

Wstęp

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016 – 2018 jest kontynuacją Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2013-2015 przyjętego Uchwałą nr 620/XXXVI/2013 Rady Miasta Płocka z dnia 25 czerwca 2013 roku.

Niezmienione pozostają cele przedstawione w zatwierdzonym dokumencie. Nadrzędnym wyznacznikiem skuteczności działań pozostaje utworzenie zastępczych środowisk rodzinnych dla dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej wyznaczający ramy działania na okres 3 lat wymaga opisu zadań wszystkich instytucji tworzących system pieczy zastępczej na terenie miasta Płocka. Wyznaczone cele muszą być spójne i dzięki temu pomocne w synchronizacji działań na rzecz dzieci wychowywanych poza rodziną. Dobrze zaplanowany program nie krępuje inwencji twórczej pracowników, ale jednocześnie utrzymuje w ich świadomości hierarchię realizowanych zadań.

Specyfika działań z zakresu organizacji pieczy zastępczej polega, między innymi, na podejmowaniu interwencji w sytuacjach nagłych i nieprzewidywalnych. Dlatego program nie może narzucać procedur usztywnionych i schematycznych. Trzeba znajdować mądrą równowagę między długofalową pomocą i wsparciem, a doraźnym działaniem w przypadku dramatu lub kryzysu. Oba sposoby działania wymagają od pracowników wysokiego profesjonalizmu i szczególnych predyspozycji osobowościowych, tzn. empatii i wrażliwości emocjonalnej, a jednocześnie dużej odporności na stres.

Osoby zwracające się do instytucji o pomoc najczęściej funkcjonują w trudnych warunkach życiowych, nierzadko godzi to w ich poczucie wartości i odbiera pewność siebie. Program został skonstruowany tak, aby udzielenie pomocy było traktowane jako naturalne wsparcie, które nie świadczy o degradacji klienta, ale pozwala mu odbudować przekonanie o własnych możliwościach samodzielnego funkcjonowania.

1. Podstawa prawna tworzenia i wdrażania programu rozwoju pieczy zastępczej

Obowiązek tworzenia i wdrażania programów na rzecz rozwoju pieczy zastępczej nałożony został na samorząd powiatowy ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 575), zwanej dalej „ustawą”. Zgodnie z art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3 – letnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Ponieważ niezwykle istotny jest skoordynowany i systematyczny rozwój pieczy zastępczej, konieczne jest określenie limitów nowo powstających rodzinnych form pieczy zastępczej.

2. System pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Obowiązujące przepisy prawne przewidują rozwiązania pozwalające na umieszczenie poza rodziną dziecka wymagającego szczególnej pomocy. Działania w tym kierunku można uruchomić na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, który decyduje o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W ocenie pracowników pomocy społecznej konieczność umieszczania dziecka poza rodziną wynika z patologii środowiska, w której żyje dziecko. Choroba alkoholowa, pijaństwo rodziców, jest najczęściej występującą przyczyną, a następnie dysfunkcje rodziny takie jak: przemoc, dezorganizacja życia rodzinnego, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Zdarza się też, że przyczyną umieszczenia w placówce lub rodzinie zastępczej jest podejrzenie wykorzystywania seksualnego dzieci lub ubóstwo, które należy uznać za przyczynę współtowarzyszącą większości problemów rodziny, powodujących jej opuszczenie przez dziecko. Ubóstwo jest powiązane z długotrwałym bezrobociem obojga rodziców, uzależnieniami oraz niewydolnością wychowawczą. Zdarza się coraz częściej, że w pieczy zastępczej umieszcza się dzieci, których rodzice ze względu na stan zdrowia (często choroba psychiczna) nie mogą osobiście sprawować opieki nad dzieckiem.

Pieczą zastępczą sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

Do głównych form rodzinnej pieczy zastępczej należą:

- rodzina zastępcza: spokrewniona, niezawodowa i zawodowa, w tym również zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
- rodzinny dom dziecka.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba będąca wstępnymi (dziadkami) lub rodzeństwem dziecka. Natomiast rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim nie będąca wstępnymi lub rodzeństwem dzieci.

Natomiast instytucjonalna pieczę zastępczą sprawowana jest w formie:

- placówki opiekuńczo - wychowawczej (typu interwencyjnego, socjalizacyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, rodzinnego),
- regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego,

3. Opis systemu pieczy zastępczej na terenie Płocka funkcjonującego w latach 2013 - 2015

Rodzinna piecza zastępcza

3.1. Rodziny zastępcze

Tabela nr 1. Liczba rodzin zastępczych i dzieci w nich przebywających w latach 2013 – 2015

Rodzaj rodziny zastępczej	2013 rok		2014 rok		2015 rok	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Rodzina zastępcza spokrewniona	106	134	100	127	98	127
Rodzina zastępcza niezawodowa	34	46	33	44	28	40
Rodzina zastępcza zawodowa	-	-	-	-	2	5
Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna	1	2	1	2	1	2
Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	4	22	4	20	3	18
Razem liczba rodzin zastępczych i dzieci w nich przebywających	145	204	138	193	132	192

W 2015 roku w porównaniu do lat 2013 – 2014 liczba rodzin zastępczych nieznacznie zmniejszyła się. Nadal jednak rodziny zastępcze spokrewnione stanowią największą grupę. Większość rodzin niezawodowych stanowią dalsi krewni dziecka, choć do Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej zgłaszają się osoby obce z zamiarem stanowienia rodzin zastępczych niezawodowych.

W wyniku podejmowanych działań przez Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej pozyskiwano, kwalifikowano i szkolono kandydatów do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2013 roku do Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej zgłosiło się 2 kandydatów do stanowienia rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego i 2 kandydatów do stanowienia rodziny zastępczej zawodowej, które zostały zakwalifikowane do pełnienia tych funkcji. Została zawarta umowa z rodziną zastępczą zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego.

W 2014 roku zgłosiło się 2 nowych kandydatów do stanowienia rodziny zawodowej i 2 osoby do stanowienia rodziny niezawodowej, przeszkolono 2 rodziny zastępcze niezawodowe na rodziny zastępcze zawodowe, 4 osoby zakwalifikowano do stanowienia rodziny zastępczej zawodowej i 2 osoby do stanowienia rodziny zastępczej niezawodowej.

W 2015 roku zgłosiło się 4 kandydatów do stanowienia rodziny zastępczej zawodowej i 3 kandydatów do stanowienia rodziny zastępczej niezawodowej. Zakwalifikowano 2 osoby do stanowienia rodziny zastępczej zawodowej i 3 osoby do stanowienia rodziny niezawodowej. Przekształcono 2 rodziny zastępczej niezawodowe w rodziny zastępcze zawodowe.

Dzięki temu, w rodzinach zastępczych zostały umieszczone dzieci z innych form pieczy zastępczej. Nadal jednak istnieje zapotrzebowanie na tworzenie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka dla dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

3.2. Przyczyny umieszczania w rodzinach zastępczych

Tabela nr 2. Liczba dzieci, które zostały umieszczone w rodzinach zastępczych w latach 2013 -2015, według przyczyn umieszczenia w rodzinie zastępczej

Przyczyny umieszczenia w rodzinie zastępczej	Rodzina zastępcza spokrewniona			Rodzina zastępcza niezawodowa			Rodzina zastępcza zawodowa					
							pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego			specjalistyczna		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
sieroctwo	6	4	4	5	4	3	0	0	0	0	0	0
półsieroctwo	20	13	11	9	7	8	0	0	0	0	0	0
uzależnienia rodziców od alkoholu	53	63	62	19	22	20	6	2	2	1	1	1
przemoc w rodzinie	0	1	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	16	15	11	4	1	3	5	0	1	0	0	0
niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców	3	5	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców	10	6	8	6	2	2	0	0	1	0	0	0
ubóstwo	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
bezrobocie	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nieodpowiednie warunki mieszkaniowe	1	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0

pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców	5	9	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
dzieci cudzoziemców	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
małoletnie matki	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem liczba dzieci, które zostały umieszczone w rodzinie zastępczej	120	119	111	43	37	37	15	2	4	1	1	1

3.3. Przyczyny opuszczenia rodzin zastępczych

Tabela nr 3. Liczba dzieci, które opuściły rodzinę zastępczą w latach 2013 – 2015, według przyczyn opuszczenia rodziny zastępczej

Przyczyny opuszczenia w rodzinie zastępczej	Rodzina zastępcza spokrewniona			Rodzina zastępcza niezawodowa			Rodzina zastępcza zawodowa					
							pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego			specjalistyczna		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
powrót do rodziny naturalnej	0	0	3	0	0	0	3	0	3	0	0	0
adopcja	0	0	0	1	0	0	2	1	0	0	0	0
umieszczenie w innej rodzinie zastępczej	0	2	1	0	1	1	3	4	2	0	0	0
umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej	4	2	3	1	0	0	2	4	0	0	0	0
Usamodzielnienie (założyły własne gospodarstwo domowe)	3	7	5	2	1	1	0	0	0	0	0	0
Razem liczba dzieci, które opuściły rodzinę zastępczą	7	11	12	4	2	2	10	9	5	0	0	0

3.4. Pomoc świadczona dla osób prowadzących rodzinną pieczę zastępczą

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego dziecka w wysokości nie niższej niż:

- 660 zł miesięcznie – w przypadku rodziny zastępczej spokrewnionej,
- 1000 zł miesięcznie - w przypadku rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub rodzinnego domu dziecka.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje dodatek nie niższy niż 200 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka:

- legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- umieszczonego na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Ponadto, rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka można przyznać:

1. dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka,
2. świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka -jednorazowo,
3. świadczenie na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzenia losowego lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki jednorazowo lub okresowo,
4. dofinansowanie na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym,
5. świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym,
6. konieczność zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w rodzinach zastępczych zawodowych, niezawodowych i rodzinnych domach dziecka.

Ponadto, ustawodawca oprócz w/w świadczeń i dodatków od 1 kwietnia 2016 roku wprowadził nowy dodatek w formie świadczenia wychowawczego dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a w przypadku placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego dodatek do zryczałtowanej kwoty w wysokości 500 zł na każde umieszczone dziecko do 18 roku życia.

Z kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, z osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka, z osobą zajmującą się opieką lub wychowaniem w rodzinnym domu dziecka, z rodziną pomocową, z osobą do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w rodzinach zawodowych, niezawodowych i rodzinnych domach dziecka podpisywane są umowy cywilno-prawne. Mogą one mieć charakter umowy o pracę bądź umowy o świadczenie usług, do której zastosowanie mają przepisy dotyczące zlecenia. Okres obowiązywania takiej umowy nie może być krótszy niż 4 lata w przypadku tworzenia rodzin zastępczych zawodowych i 5 lat w przypadku rodzinnych domów dziecka. Okres pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej oraz okres prowadzenia rodzinnego domu dziecka wliczany jest do okresu pracy wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych.

Rodzinie zastępczej zawodowej oraz rodzinnemu domowi dziecka, z tytułu sprawowanej funkcji, przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż 2.000 zł miesięcznie. Natomiast rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż 2.600 zł.

Tabela nr 4. Wydatki budżetu miasta Płocka poniesione na rodziny zastępcze w latach 2013-2015

Lata	Wydatkowana kwota (wynagrodzenia i świadczenia) w zł
2013	1.751.523
2014	1.762.006
2015	1.822.000
Łącznie	5. 335.529

3.5. Pomoc dla usamodzielnianych pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych

Priorytetem w odniesieniu do usamodzielnianych wychowanków jest podejmowanie wszelkich kroków zmierzających do ich życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem.

Formy udzielanego wsparcia to:

- praca socjalna,
- pomoc pieniężna z tytułu kontynuowania nauki,
- na usamodzielnienie,
- pomoc na zagospodarowanie,
- pomoc w podjęciu zatrudnienia oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

W 2013 roku wychowankom, którzy opuścili rodziny zastępcze udzielono pomocy w następującej formie:

- zasiłku z tytułu kontynuowania nauki – 76 osobom,
- zasiłku na usamodzielnienie – 14 osobom,
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej – 12 osobom.

W 2014 roku wychowankom, którzy opuścili rodziny zastępcze udzielono pomocy w następującej formie:

- zasiłku z tytułu kontynuowania nauki – 76 osobom,
- zasiłku na usamodzielnienie – 8 osobom,
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej – 8 osobom.

W 2015 roku wychowankom, którzy opuścili rodziny zastępcze udzielono pomocy w następującej formie:

- zasiłku z tytułu kontynuowania nauki – 76 osobom,
- zasiłku na usamodzielnienie – 8 osobom,
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej – 8 osobom.

Potrzeby w zakresie zabezpieczenia odpowiednich warunków mieszkaniowych realizowano poprzez umożliwienie pełnoletnim wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze zamieszkanie w trzech funkcjonujących mieszkaniach chronionych.

Tabela nr 5. Wydatki budżetu miasta Płocka poniesione na pomoc wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze w latach 2013-2015

Lata	Wydatkowana kwota na świadczenia w zł
2013	421.262
2014	383.418
2015	364.490
Łącznie	1.169.170

3.6. Analiza wykształcenia wychowanków rodzin zastępczych objętych procesem usamodzielnienia w latach 2013 - 2015

Tabela nr 6 przedstawia analizę wykształcenia wychowanków z rodzin zastępczych latach 2013 – 2015.

Tabela nr 6. Liczba wychowanków rodzin zastępczych kontynuujących naukę na różnym poziomie procesu kształcenia - porównanie lat 2013 – 2015

Rodzaj szkoły	2013 rok	%	2014 rok	%	2015 rok	%
gimnazjum	2	2,63	3	3,95	1	1,45
zasadnicza szkoła zawodowa	1	1,32	4	5,26	1	1,45
szkoła średnia (liceum, technikum)	26	34,21	23	30,26	20	28,98
szkoła policealna	14	18,42	15	19,74	16	23,19
szkoła wyższa	31	40,79	30	39,47	31	44,93
przyuczenie do zawodu	2	2,63	1	1,32	-	-
Razem osoby uczące się - korzystające z pomocy na kontynuowanie nauki	76	100	76	100	69	100

Liczna grupa osób opuszczających rodziny zastępcze kontynuowała naukę w szkołach średnich – 34,21 % w 2013 roku, 30,26 % w roku 2014 i 28,98% w roku 2015. Po terminowo ukończonym gimnazjum, czy szkole zawodowej podjęli oni naukę w liceum lub technikum. Większość z tych osób planowała dalszą edukację na studiach wyższych (co roku odsetek studiujących jest wyższy) lub w szkołach policealnych, traktując liceum jako etap przejściowy.

Obserwacje jednak dowiodły, iż dość liczna grupa wychowanków z niskim poziomem wiedzy i z ograniczonymi zdolnościami również zdecydowała się na naukę w liceum, a nie w szkole zawodowej czy na kursie. Korzystając z doświadczeń swoich rówieśników, podjęli naukę w zaocznym liceum, dzięki czemu mogli się wykazać mniejszym zaangażowaniem i nakładem pracy niż w dziennej szkole zawodowej czy technikum, gdzie dodatkowym obciążeniem byłyby dla nich przedmioty zawodowe i obowiązkowa obecność na zajęciach. Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Płocku dokładali starań, aby uświadomić te młode osoby, że z wykształceniem gimnazjalnym i odpowiednim przygotowaniem zawodowym mają większe szanse na podjęcie zatrudnienia niż posiadając wyłącznie świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego. Próbowali zmieniać sposób myślenia tych młodych osób i motywować je do podjęcia nauki na poziomie zgodnym z indywidualnymi możliwościami intelektualnymi, w szkołach lub na kursach dających faktyczne przygotowanie do podjęcia pracy zarobkowej. Niestety działania te nie przyniosły większych rezultatów. Spośród badanych w gimnazjum i szkole zawodowej uczyły się 3 osoby (3,95) w 2013 roku, 7 osób (9,21%) w 2014 roku, a w 2015 roku zaledwie 2 osoby (łącznie 2,90%) planujące zdobyć zawód, by móc rozpocząć pracę zarobkową i deklarujące chęć nauki na kolejnych szczeblach. Żaden z wychowanków nie uczęszczał na kursy przygotowujące do zawodu, mimo tego, że mógłby nauczyć się konkretnego zawodu oraz korzystać z pomocy na kontynuowanie nauki.

W 2015 roku większość wychowanków uczęszczała do szkół wyższych – prawie 45% (w 2014 roku – 39,47%, a w 2013 roku – 40,79 %) oraz policealnych – 23,19% (w 2014 roku – 19,74 %, w 2013 roku 18,42 %). Grupę tę stanowiły osoby, które już we wcześniejszych latach planowały zdobywanie kolejnych szczebli edukacji i dokładały wszelkich starań, by zrealizować swoje zamierzenia. Posiadane dane potwierdziły, że w większości przypadków im się to udało. Zaznaczyć należy także, iż coraz częściej miały miejsce sytuacje, gdzie młoda osoba posiadająca wykształcenie wyższe, podjęła dalszą naukę na studiach podyplomowych bądź w szkole policealnej w celu uzyskania dodatkowych kwalifikacji zawodowych w innym kierunku, poprawiając tym samym swoją sytuację na rynku pracy.

W 2015 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku procesem usamodzielnienia obejmował w sumie 85 osób. Z grupy tej 69 wychowanków korzystało z pomocy na kontynuowanie nauki, 1 wyłącznie z pomocy na usamodzielnienie, 1 wyłącznie z pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej, a 14 nie uczyło się i nie pobierało świadczeń pieniężnych. Nie dokonano jeszcze oceny końcowej z realizacji programów usamodzielnienia osób niekorzystających ze świadczeń, dając im szansę skorzystania z różnych form wsparcia do czasu ukończenia 25 lat.

W 2015 roku usamodzielniono się i dokonało oceny końcowej programu 18 wychowanków pochodzących z rodzin zastępczych. Spośród nich 13 ukończyło naukę, zdobywając wykształcenie: gimnazjalne (1 osoba), zawodowe (1 osoba), średnie (6 osób) oraz wyższe (5 osób). Pozostałych 5 wychowanków nadal uczyło się w szkołach policealnych oraz na studiach wyższych. Nie kwalifikowali się jednak do pomocy z tego tytułu z powodu ukończenia 25 roku życia.

Analiza zgromadzonych danych dowiodła, że wychowankowie prezentowali coraz bardziej dojrzałe postawy życiowe. Szczególnie ci, którzy niebawem mieli zakończyć proces usamodzielnienia, wykazywali większe zrozumienie dla potrzeby kształcenia. Podnosili swoje kwalifikacje, pogłębiali posiadaną wiedzę, podejmowali zatrudnienie. Nabyli świadomość, że zdobyte wykształcenie to szansa na lepszą przyszłość. Dużą rolę odegrał tutaj Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, rodzice zastępczy, a przede wszystkim opiekunowie procesu usamodzielnienia, którzy pracowali nad odpowiednią postawą wychowanków i ich motywacją do dalszej nauki.

Instytucjonalna piecza zastępcza

3.7. Placówki opiekuńczo – wychowawcze

Do zadań własnych powiatu w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej należy prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Zadaniem placówek opiekuńczo-wychowawczych jest:

- zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokajanie jego niezbędnych potrzeb, w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych,
- realizowanie przygotowanego we współpracy z asystentem rodziny planu pomocy dziecku,
- umożliwienie kontaktów dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba, że sąd postanowi inaczej,
- podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny,
- zapewnienie dziecku dostępu do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych,
- obejmowanie dziecka działaniami terapeutycznymi,
- zapewnienie korzystania z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Na terenie Płocka funkcjonują następujące placówki opiekuńczo-wychowawcze:

1) Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy o łącznej liczbie 53 miejsc, w tym:

- Placówka Interwencyjna przy ul. Mościckiego 27 z 23 miejscami,
- Placówka Socjalizacyjna przy ul. Mościckiego 6 z 30 miejscami.

2) cztery placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego o łącznej liczbie 32 miejsc (po 8 miejsc każda):

- Rodzinny Dom Dziecka Nr 1 przy ul. Wyspiańskiego 26, który działa od 1997 roku.
- Rodzinny Dom Dziecka Nr 2 przy ul. Czwartaków 16 m 23-24, który działa od listopada 2002 roku.
- Rodzinny Dom Dziecka Nr 3 przy ul. Kalinowej 80, który działa od grudnia 2002 roku.
- Rodzinny Dom Dziecka Nr 4 przy ul. Janówek 3, który powstał na mocy uchwały nr 621/XXXVI/2013 Rady Miasta Płocka z dnia 25 czerwca 2013 roku w sprawie utworzenia Rodzinnego Domu Dziecka Nr 4 z siedzibą w Płocku i nadania mu Statutu (opublikowana Dz. U. Woj. Mazow. z 2013, poz. 7870 z dnia 10 lipca 2013 roku). Placówka rozpoczęła swoją działalność w październiku 2013 roku, po uzyskaniu przez Gminę-Miasto Płock zezwolenia Wojewody Mazowieckiego na jej prowadzenie.

Za duży sukces należy uznać utworzenie w 2013 roku czwartej placówki rodzinnej - Rodzinnego Domu Dziecka w Płocku przy ul. Janówek 3, prowadzonej w formie jednostki organizacyjnej Gminy-Miasto Płock. Jest to forma opieki instytucjonalnej, stwarzająca jednak warunki opieki i wychowania zbliżone do domu rodzinnego, znacznie lepsza dla podopiecznych od dużych placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela nr 7. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013-2015 (bez względu na okres ich przebywania)

Nazwa placówki	Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych		
	2013 rok	2014 rok	2015 rok
Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy (Placówka Interwencyjna)	49	41	42
Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy (Placówka Socjalizacyjna)	46	37	38
Rodzinny Dom Dziecka Nr 1	12	12	8
Rodzinny Dom Dziecka Nr 2	11	7	11
Rodzinny Dom Dziecka Nr 3	11	9	8
Rodzinny Dom Dziecka Nr 4	5	7	9
Razem liczba dzieci w przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	134	113	116

W powyższej tabeli można zauważyć coroczny spadek liczby dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej, zwłaszcza w porównaniu z rokiem 2013. Mniej dzieci przebywało głównie w Ośrodku Opiekuńczo-Wychowawczym, zwłaszcza w Placówce Interwencyjnej.

Tabela nr 8. Przyczyny umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013-2015

Przyczyny umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej	Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy Placówka Interwencyjna			Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy Placówka Socjalizacyjna			Placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Uzależnienie rodziców	17	6	13	7	1	4	9	3	7
Przemoc w rodzinie	0	0	2	1	0	0	1	0	2
Niewydolność wychowawcza rodziców	5	4	4	8	6	2	3	2	0

Rozwiązanie rodziny zastępczej	2	1	0	1	0	0	1	0	1
Razem liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej	24	11	19	17	7	6	14	5	9

Główną przyczyną umieszczania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest uzależnienie rodziców i opiekunów, zarówno od alkoholu jak i środków psychoaktywnych. Duża część działań podejmowanych w stosunku do rodziców ukierunkowana jest na zrozumienie problemu uzależnienia, który dotyka ich rodziny i podjęcie działań mających na celu wyjście z kryzysu.

W latach 2013-2015 na podobnym poziomie co w latach poprzednich kształtowała się liczba dzieci opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą. Najczęściej przyczyną opuszczenia placówki opiekuńczo – wychowawczej jest usamodzielnienie wychowanka, nieznacznie wzrosła liczba dzieci powracających do rodziny naturalnej.

Liczbę dzieci, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze latach 2013-2015 wraz z przyczynami opuszczenia placówki przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Liczba dzieci, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2013-2015, według przyczyn opuszczenia placówki

Przyczyny opuszczenia placówki opiekuńczo-wychowawczej	Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy Placówka Interwencyjna			Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy Placówka Socjalizacyjna			Placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Powrót do rodziny naturalnej	2	1	4	5	1	3	4	3	0
Adopcja	0	0	0	0	0	3	3	5	1
Usamodzielnienie	2	5	3	8	4	1	2	2	2
Umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej (Placówka Socjalizacyjna OOW, Rodzinne Domy Dziecka, inne placówki opiekuńczo-wychowawcze)	16	7	11	0	0	0	0	0	1
Umieszczenie w rodzinie zastępczej	1	0	3	1	0	0	0	0	0

Inne (skreślenie po ukończeniu 18r.ż. podczas przebywania na długotrwałej ucieczce)	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Razem liczba dzieci, które opuściły placówkę opiekuńczo-wychowawczą	21	13	21	16	5	7	9	10	4

3.8. Koszty utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych

Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jest zadaniem własnym powiatu. Placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące w Płocku są finansowane ze środków własnych budżetu Miasta Płocka.

Tabela nr 10. Środki finansowe przeznaczone w budżecie Miasta Płocka na funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013-2015

Nazwa placówki opiekuńczo-wychowawczej	Wydatki na funkcjonowanie w latach w zł		
	2013	2014	2015
Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy	3.514.517,62	3.394.106,09	3.391.275,23 ²
Rodzinny Dom Dziecka Nr 1	219.761,63	244.779,47	245.347,17
Rodzinny Dom Dziecka Nr 2	243.221,65	270.031,19	236.883,91
Rodzinny Dom Dziecka Nr 3	270.657,96	273.379,01	269.464,27
Rodzinny Dom Dziecka Nr 4	68.157,60 ¹	208.573,60	227.796,39
Razem	4.316.316,46 zł	4.390.869,36	4.370.766,97

¹ wydatki od września 2013 roku, w tym zakup wyposażenia placówki

² w tym wydatki inwestycyjne w wysokości 115 994 zł na zakup mikrobusu do przewozu wychowanków

3.9. Pomoc dla pełnoletnich wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych

W 2013 roku pomocy w usamodzielnieniu udzielono wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz zakładów poprawczych w postaci:

- zasiłku z tytułu kontynuowania nauki – 41 osobom,
- zasiłku na usamodzielnienie – 10 osobom,
- zasiłku na zagospodarowanie - 4 osobom,
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej – 12 osobom.

W 2014 roku pomocy w usamodzielnieniu udzielono wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz zakładów poprawczych w postaci:

- zasiłku z tytułu kontynuowania nauki – 42 osobom,
- zasiłku na usamodzielnienie – 7 osobom,
- zasiłku na zagospodarowanie - 3 osobom,
- pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych – 6 osobie umożliwiono pobyt w mieszkaniu chronionym,
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej – 10 osobom.

W 2015 roku pomocy w usamodzielnieniu udzielono wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz zakładów poprawczych w postaci:

- zasiłku z tytułu kontynuowania nauki – 37 osobom,
- zasiłku na usamodzielnienie – 8 osobom,
- zasiłku na zagospodarowanie - 3 osobom,
- pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych – 4 osobie umożliwiono pobyt w mieszkaniu chronionym,
- wyłącznie w postaci pracy socjalnej – 10 osobom.

Potrzeby w zakresie zabezpieczenia odpowiednich warunków mieszkaniowych realizowano poprzez umożliwienie pełnoletnim wychowankom opuszczającym placówki opiekuńczo – wychowawcze zamieszkanie w trzech funkcjonujących mieszkaniach chronionych.

Tabela nr 11. Wydatki budżetu miasta Płocka poniesione na pomoc wychowankom opuszczającym placówki opiekuńczo -wychowawcze w latach 2013-2015

Lata	Wydatkowana kwota na świadczenia w zł
2013	236.000
2014	197.204
2015	185.643
Łącznie	618.847

3.10. Analiza wykształcenia wychowanków placówki opiekuńczo – wychowawczej objętych procesem usamodzielnienia w latach 2013-2015.

Poniższa tabela przedstawia analizę wykształcenia wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013 – 2015.

Tabela nr 12. Liczba wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych kontynuujących naukę na różnym poziomie procesu kształcenia - porównanie lat 2013 – 2015.

Rodzaj szkoły	2013 rok	%	2014 rok	%	2015 rok	%
gimnazjum	7	17,07	8	19,05	6	16,22
zasadnicza szkoła zawodowa	4	9,76	4	9,52	8	21,62
szkoła średnia (liceum, technikum)	27	65,85	22	52,38	11	29,73
studium policealne	2	4,88	7	16,67	12	32,43
szkoła wyższa	1	2,44	1	2,38	-	-
Łącznie	41	100	42	100	37	100

W 2015 roku łącznie 37 wychowanków z placówek korzystało z pomocy pieniężnej z tytułu kontynuowania nauki. W 2015 roku 8 osób, po opuszczeniu placówki podjęło dalszą naukę i rozpoczęło proces usamodzielnienia. Pozostałe osoby są w procesie od kilku lat, kolejno przechodząc etapy kształcenia.

Największą liczbę w 2015 roku stanowili uczniowie szkół policealnych, bo aż 32,43% i jest obserwowany ich coroczny wzrost. Są to osoby, które w procesie pozostają od dłuższego czasu, ukończyły szkoły średnie – najczęściej licea i podjęły naukę w szkołach policealnych, głównie celem zdobycia zawodu. Liczną grupę stanowią również uczniowie szkół średnich – 29,37%, choć tu odsetek znacznie spadł w porównaniu z rokiem 2013. Daje to jednak dobre rokowania na przyszłość i może świadczyć o pozytywnej motywacji wychowanków do nauki.

Należy zauważyć, że zadowalająca jest liczba wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych kontynuujących naukę. Jedyne pięć osób, które opuściły placówkę w 2015 roku zakończyły proces usamodzielnienia, nie pobierając świadczeń z tytułu kontynuowania nauki. Liczną grupą wychowanków w 2015 roku ukończyła szkoły średnie i rozpoczęła naukę w szkołach policealnych. Niestety nikt nie przystępował do egzaminu maturalnego. Zaznaczyć należy, iż wielu z kontynuujących naukę to osoby, które opuściły młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Wychowankowie coraz częściej doceniają potrzebę kształcenia się, a motywacją do nauki nie są tylko gratyfikacje finansowe. Należy jednak pamiętać, że dla wielu z nich jest to jedyne lub główne źródło utrzymania.

4. Realizacja zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013-2015

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest wyznaczona przez starostę (prezydenta w miastach na prawach powiatu) jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu zlecono realizację tego zadania.

Uchwałą Nr 258/XVII/2011 Rady Miasta Płocka z dnia 29 listopada 2011 roku utworzono Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku, który Zarządzeniem Nr 1242/2011 Prezydenta Miasta Płocka z dnia 23 grudnia 2011 roku został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy - Miasto Płock.

Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej pracując na rzecz dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i 4 placówkach rodzinnych prowadził terapię psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną dla dzieci. Ten rodzaj zajęć był bardzo dogodny dla opiekunów dlatego, że pomoc była oferowana zaraz po stwierdzeniu występującego problemu. Rodzice zastępczy i prowadzący placówki rodzinne nie musieli oczekiwać w kolejkach na terminy wyznaczane przez specjalistów, otrzymywali pomoc szybką i dostosowaną do rytmu zajęć dziecka.

Praca ukierunkowana była również na rzecz dzieci, które przeżywały niepowodzenia w nauce szkolnej. Składało się na to wiele przyczyn m.in. zaniedbania wyniesione z poprzednich środowisk wychowawczych, a także brak kompetencji aktualnych opiekunów, którzy np. z powodu zaawansowanego wieku lub niskiego poziomu wykształcenia nie są w stanie pomóc dzieciom w nauce. Dlatego Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej podejmował starania mające na celu pozyskanie wolontariuszy działających na rzecz dzieci z rodzin zastępczych. Pomoc uzyskano od Pełnomocnika ds. Wolontariatu w Urzędzie Miasta Płocka i od dyrektora Liceum Ogólnokształcącego im. St. Małachowskiego. Oferta została przedstawiona rodzinom, w których dzieci były zagrożone nie uzyskaniem promocji.

Praca psychologiczna i pedagogiczna może być skuteczna, gdy przebiega w atmosferze zaufania. Ten warunek jest trudny do uzyskania w sektorze pomocy społecznej. Dzieci, które były porzucone lub zaniedbane przez członków najbliższej rodziny mają zachwianą potrzebę bezpieczeństwa, sytuacje nowe budzą ich nieufność, a świat osób dorosłych kojarzy się z przewagą odczuwaną jako zagrożenie. Trzeba je nauczyć nowej mapy znaczeń, np. gdy dotąd słowo „policjant” znaczyło tyle co „osoba, przed którą trzeba uciekać” to teraz ma znaczyć: „osoba, przy której nikt nie może cię skrzywdzić”. Podobnie jest ze zmianą pojęcia „pracownik pomocy społecznej”, który dotąd znaczył „ten co cię zabiera od mamy i taty” a ma znaczyć „ten, kto będzie dbał, żebyś czuł się bezpiecznie w miejscu, w którym mieszkasz”.

Przekształcenie systemu pojęć wymaga nowego zrozumienia świata i zbudowania innej hierarchii wartości. Sukces pomimo, że trudny jest możliwy. Wymaga wytrwałej i konsekwentnej pracy psychologów i pedagogów zatrudnionych w pomocy społecznej. Istotną rolę odgrywają tu koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej zajmujący się nowo utworzonymi rodzinami zastępczymi. Ich praca jest związana z odwiedzaniem dzieci oraz opiekunów w miejscu ich zamieszkania. W ten sposób nie tylko mogą lepiej poznać potrzeby podopiecznych, ale także przełamują stereotyp urzędnika kojarzonego z biurem i nieprzychylnym światem formalności. Koordynatorzy mogą realizować swoje zadania tylko na wniosek rodziny na rzecz której pracują.

W związku z nowelizacją ustawy od 1 stycznia 2015 roku koordynator rodzinnej pieczy zastępczej może mieć pod opieką nie więcej niż 15 rodzin. Dlatego też dzięki staraniom dyrektora Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku jest zatrudnionych sześciu koordynatorów, z czego dwóch pracowników zostało przeniesionych od 1 września 2015 roku z Ośrodka Opiekuńczo – Wychowawczego w Płocku. Proponowane rozwiązanie spowodowało, że środki finansowe na wynagrodzenia wraz z pochodnymi zostały przesunięte z planu finansowego Ośrodka Opiekuńczo – Wychowawczego do Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej bez dodatkowych obciążeń finansowych dla budżetu Miasta. Zwiększenie liczby koordynatorów dało możliwość wszechstronnej i odpowiadającej aktualnym regulacjom prawnym opieki nad rodzinami zastępczymi.

Dzieci umieszczane w pieczy zastępczej mają w swojej biografii traumatyczne przeżycia. Doświadczyli porzucenia lub zaniedbania, ich potrzeby z różnych przyczyn nie były zaspokajane. Zmiana środowiska wyzwała dodatkowy niepokój, jeżeli nawet łączy się z oczekiwaniem poprawy warunków życia.

Działania pracowników pomocy społecznej były zorganizowane tak, aby zminimalizować trudności związane z adaptacją w nowym środowisku wychowawczym. Trzeba dokładnie zdiagnozować predyspozycje i możliwości kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. Ustawa określa warunki formalne, które muszą spełnić osoby ubiegające się o utworzenie rodziny zastępczej lub placówki typu rodzinnego. Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej dzięki doświadczeniu i wiedzy psychologów wydawał opinię o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Dla Ośrodka priorytetem były wymogi formalne jako punkt wyjścia do pracy diagnostycznej psychologów i pedagogów. Na zlecenie sądu dokonywano analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej. Pracownicy Ośrodka koncentrowali się na dokonaniu oceny motywów, jakimi kierowali się kandydaci do sprawowania opieki zastępczej, ustalali również ich możliwości wychowawcze i znajomość potrzeb dziecka. Sprawy materialne i bytowe były traktowane jako warunek konieczny lecz niewystarczający do zapewnienia podopiecznym dobrych szans rozwoju.

Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej traktował jako priorytet udoskonalenie metod diagnostycznych dotyczących oceny kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej.

Doświadczenia zgromadzone przez trzy lata funkcjonowania Ośrodka miały wpływ na zwiększenie profesjonalizmu w prowadzeniu szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Dużym atutem jest nowa siedziba Ośrodka w budynku przy ul. gen. F. Kleeberga 3, dzięki której znacznej poprawie uległy warunki lokalowe i można lepiej zaspokajać potrzeby osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej. Ośrodek obecnie dysponuje pomieszczeniami, w których można organizować spotkania dzieci z ich rodzicami biologicznymi, a także pokojami do pracy terapeutycznej i salą szkoleń. Zwiększa to komfort pracy, a także służy poczuciu podmiotowości osób, którym służymy profesjonalną pomocą.

Przygotowany przez pracowników Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku i zatwierdzony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej autorski program szkolenia kandydatów do pieczy zastępczej pn. „Sowa” umożliwia świadczenie odpłatnych usług także na rzecz innych powiatów.

Praca na rzecz dzieci wychowywanych poza rodziną wymaga współdziałania instytucji podległych różnym resortom. Codziennie są kontakty z przedszkolami i szkołami (edukacja), przychodniami i szpitalami (ochrona zdrowia) oraz kuratorami i sędziami (resort sprawiedliwości). Współpraca odbywa się w pełnym zrozumieniu autonomii i niezależności w realizacji wyznaczonych ustawowo zadań. Istnieje potrzeba ściślejszej obustronnej współpracy sądów i instytucji pomocy społecznej. W tym celu powołana została Rada ds. Rodzicielstwa Zastępczego. W jej skład wchodzi przedstawiciele Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, placówek opiekuńczo – wychowawczych, Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Płocka oraz reprezentanci środowiska kuratorów i sędziów wydziałów rodzinnych. Spotkania odbywały się w siedzibie Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w systemie półrocznym.

Z doświadczeń pracowników Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej wynika, że brakuje rodzin wspierających dla rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Rozwiązywanie problemów nie może się zawężyć do odpowiedzi na aktualną, czyli zastaną sytuację. Realne sukcesy można osiągnąć tylko wtedy, gdy podejmowane są skoordynowane działania profilaktyczne. Zanim dzieci zostaną umieszczone w pieczy zastępczej, ich rodziny przeżywają problemy i ulegają destrukcji. Proces ten jest najczęściej długotrwały. Pomoc psychologiczna i pedagogiczna w początkowej fazie trudności jest szansą uniknięcia kryzysu, skutkującego rozbiciem rodziny. Dlatego realną potrzebę stanowi zaferowanie mieszkańcom Płocka stałej pomocy specjalistów działających na rzecz rodzin naturalnych. Poradnie

psychologiczno – pedagogiczne koncentrują się na problemach szkolnych, organizacje pozarządowe świadczą bardzo cenną pomoc, ale w ograniczonym wymiarze czasowym. Korzystając z wiedzy i doświadczenia pracowników Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej, którzy od wielu lat (przedtem Ośrodek Adopcyjno - Opiekuńczy) zajmują się diagnozą i terapią rodzin proponujemy stworzenie zespołu ds. profilaktyki zaburzeń rodziny.

5. Analiza SWOT

Poniżej dokonano identyfikacji czynników, które mogą wpływać na funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej na terenie Płocka i posegregowano je na cztery kategorie:

1. mocne strony - czynniki wewnętrzne pozytywne, czyli to co stanowi atut, przewagę i zaletę obecnie funkcjonującego systemu pieczy zastępczej,
2. słabe strony - czynniki wewnętrzne negatywne, czyli to co stanowi słabość, barierę, wadę obecnie funkcjonującego systemu pieczy zastępczej,
3. szanse - czynniki zewnętrzne (cechy otoczenia) pozytywne, czyli to co stwarza dla systemu pieczy zastępczej szansę korzystnej zmiany w przyszłości,
4. zagrożenia - czynniki zewnętrzne (cechy otoczenia) negatywne, czyli to co stwarza dla systemu pieczy zastępczej niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej w przyszłości.

Analiza ta ma służyć do wskazania najlepszego rozwiązania i kierunku działań do osiągnięcia zakładanych celów systemu pieczy zastępczej przy minimalizacji zagrożeń, ograniczaniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron.

Określenie mocnych i słabych stron oraz zdefiniowanie szans i zagrożeń w obszarze pieczy zastępczej w Płocku przedstawia poniższa tabela:

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. doświadczenie, wiedza i kwalifikacje kadry jednostek wpierania rodziny i pieczy zastępczej 2. odpowiednia liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i asystentów rodziny 3. dobra współpraca pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pieczy zastępczej 4. dobra współpraca z placówkami oświatowymi i służby zdrowia 5. doświadczenie i profesjonalizm w prowadzeniu szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze oraz dobre zaplecze lokalowe Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niewystarczająca liczba zawodowych rodzin zastępczych 2. brak rodzinnych domów dziecka jako alternatywy dla placówek opiekuńczo-wychowawczych 3. brak chętnych do stanowienia pieczy zastępczej dla dzieci o szczególnych potrzebach, np. ADHD, zaburzenia emocjonalne i psychiczne, niepełnosprawne, małoletnie matki z dziećmi 4. przedłużający się pobyt dzieci w Placówce Interwencyjnej 5. niezadowolająca współpraca z sądami rodzinnymi 6. brak publicznego specjalistycznego poradnictwa rodzinnego (terapii rodzin)

<ol style="list-style-type: none"> 6. szkolenia i zorganizowane grupy wsparcia dla rodzin zastępczych 7. dobrze funkcjonujący system zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (3 pogotowia) i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego (4 placówki) 8. oferta wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, w tym pomoc w formie mieszkań chronionych 9. Program Płocka Karta Familijna 3+ adresowana również do rodzinnych form pieczy zastępczej i placówek rodzinnych 	<ol style="list-style-type: none"> 7. niewystarczająca liczba specjalistycznych szkoleń dla pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych odbywających się na terenie Płocka 8. brak organizacji pozarządowych zajmujących się pieczą zastępczą
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. dobra współpraca pomiędzy pracownikami socjalnymi, wychowawcami placówek opiekuńczo-wychowawczych, asystentami rodziny i koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej 2. rozwój wolontariatu na rzecz pieczy zastępczej 3. zwiększenie świadomości społeczności lokalnej dotyczącej wartości rodziny i promocja wartości rodzinnych 4. poprawa warunków lokalowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w związku z planowaną deinstytucjonalizacją (budowa nowych placówek 14 osobowych) 5. poprawa sytuacji materialnej rodzin – wprowadzenie Programu Rodzina 500+ 6. możliwość pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (programy MRPiPS, fundusze europejskie, sponsorzy) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak chętnych kandydatów do tworzenia zawodowych rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, rodzin pomocowych i rodzin wspierających 2. brak współpracy ze strony naturalnych rodziców w celu powrotu dziecka do rodziny 3. przewlekłość postępowań przed sądem rodzinnym 4. wypalenie zawodowe wśród pracowników jednostek organizacyjnych pieczy zastępczej i prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej 5. funkcjonujące stereotypy i niska świadomość społeczności lokalnej dotycząca pieczy zastępczej 6. wielopokoleniowe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej i postępująca degradacja wartości rodziny 7. postawa usamodzielnianych wychowanków oraz nierealizowanie ustaleń zawartych w programie usamodzielnienia 8. niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych będących w zasobach Miasta Płocka dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą 9. brak rządowego programu wspierającego finansowo deinstytucjonalizację pieczy zastępczej (budowę małych placówek opiekuńczych)

6. Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w ramach Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016-2018

W ramach ww. Programu do zadań Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku będzie należało w szczególności:

1. prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
2. kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
3. organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
4. organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
5. zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
6. zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
7. organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
8. współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
9. prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
10. zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
11. dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
12. prowadzenie działalności diagnostyczno - konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą;
13. przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
14. zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
15. zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
16. organizowanie opieki nad dzieckiem w przypadku, gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka, okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku;
17. przedstawianie Prezydentowi Miasta Płocka i Radzie Miasta Płocka corocznego sprawozdania z efektów pracy.

7. Cele i zadania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016 – 2018

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016–2018 jest dalsze doskonalenie i rozwój funkcjonującego systemu pieczy zastępczej.

Cel główny Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016 – 2018 będzie realizowany poprzez cele szczegółowe, w ramach których określono działania:

7.1. Doskonalenie funkcjonującego systemu rodzinnej pieczy zastępczej

1. Zwiększenie liczby osób objętych wsparciem i pomocą psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną.

W Ośrodku Rodzinnej Pieczy Zastępczej cyklicznie będą odbywać się grupy wsparcia dla rodzin zastępczych, w trakcie których zostaną wymienione doświadczenia dotyczące rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych oraz spotkania dla dzieci i młodzieży przebywających w rodzinach zastępczych.

Ośrodek zapewni również rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby.

Dzięki doświadczeniu, wiedzy i kwalifikacji pracowników Ośrodka możliwe będzie również przeprowadzenie w krótkim czasie diagnozy psychologiczno - pedagogicznej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Utrzymanie obecnej liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w następnych latach spowoduje, że każda nowo utworzona rodzina zastępcza będzie miała możliwość skorzystania z pomocy i wsparcia koordynatora i wykwalifikowanej kadry Ośrodka.

2. Udoskonalenie oceny środowiska, w którym ma być umieszczone dziecko.

W dalszym ciągu nadrzędnym celem będzie zmniejszenie prawdopodobieństwa rozwiązania rodziny zastępczej, co w każdym przypadku oznacza porażkę dorosłych i klęskę dzieci.

Należy mieć świadomość, że procedury dotyczące procesów społecznych nie są algorytmami, nie zwalnia to jednak z odpowiedzialności za stałe dążenie do zwiększania trafności dokonywanych ocen. Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej ma opracowany udoskonalony schemat oceny i opisu zastępczego środowiska rodzinnego. Uwzględnione w nim są elementy diagnozy narracyjnej oraz techniki określające funkcjonowanie całej struktury rodziny. Dzięki takim metodom będzie można przeanalizować problemy charakterystyczne dla danego środowiska pochodzenia dziecka oraz zaplanować działania zapobiegające sytuacjom kryzysowym.

Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej będzie także podejmował starania w celu pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych poprzez ofertę szkoleń kandydatów do pieczy zastępczej skierowanych do innych powiatów.

Sukces w pracy na rzecz dzieci nie ma racji bytu, bez ścisłej współpracy instytucji pomocy społecznej. Codzienną koniecznością jest przekazywanie informacji, które mogą uchronić dzieci przed zagrożeniami, a także zwiększyć szanse dobrego funkcjonowania w dorosłości. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku udzieli wszelkich informacji na temat kandydatów na rodziców zastępczych przydatnych do dokonania prawidłowej diagnozy ich kwalifikacji i predyspozycji jako rodziców zastępczych, będących w posiadaniu tutejszego Ośrodka.

3. Poszerzenie współpracy z Sądem i innymi jednostkami organizacyjnymi w ramach Rady ds. Rodzicielstwa Zastępczego.

Celem spotkań w ramach Rady ds. Rodzicielstwa Zastępczego pozostanie nadal:

- a) przedstawienie bieżącej sytuacji w pieczy zastępczej
 - liczby kandydatów ubiegających się o utworzenie rodzin zastępczych,
 - danych dotyczących prowadzonych szkoleń,
 - sytuacji dzieci zakwalifikowanych do różnych form pieczy zastępczej;
- b) omówienie sytuacji szczególnie trudnych i problemowych w celu zasięgnięcia opinii przedstawicieli różnych instytucji oraz szybkiej koordynacji podejmowanych działań.

Efektom posiedzeń Rady ds. Rodzicielstwa Zastępczego ma być dobra współpraca, zwłaszcza z placówkami oświatowymi i służby zdrowia, poprawa wymiany informacji i umożliwienie uzyskania lepszej orientacji w sytuacji dziecka i jego rodziny.

Nadal niewystarczająca jest współpraca z sądem, częstsza wymiana informacji i uwzględnianie opinii pracowników merytorycznych mogłaby naprawić cykl podejmowania decyzji dotyczących dzieci, które pozostają w centrum naszych działań.

4. Współpraca z osobami pracującymi z rodziną biologiczną.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku będzie współpracował z koordynatorami Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku podejmując działania zmierzające przede wszystkim do powrotu dziecka do rodziny naturalnej. W przypadku braku możliwości powrotu dziecka pod opiekę rodziców naturalnych Ośrodek udzieli pomocy w nawiązaniu lub podtrzymaniu prawidłowych relacji pomiędzy rodziną zastępczą a naturalną.

Ważnym zadaniem jest przygotowanie rodziców osadzonych w zakładach karnych do spotkań z dziećmi po długotrwałej rozłące. W tym celu od 2016 roku organizowane są spotkania dyrektora Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej z osadzonymi na terenie zakładu karnego i spotkania takie będą nadal sukcesywnie organizowane.

5. Utworzenie Zespołu Profilaktyki Zaburzeń Rodziny w Ośrodku Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku.

Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej pracuje na rzecz dzieci, które nie są wychowywane przez rodziców biologicznych. Każda rodzina zastępcza jest tworzona na skutek rozpadu lub dysfunkcji rodziny naturalnej. Najczęściej jest to proces długotrwały. Zaoferowanie profesjonalnej pomocy w pierwszej fazie kryzysu może uchronić wielu dorosłych przed rozstaniem a dzieci przed rozłąką z rodzicami. Obecnie na terenie Płocka funkcjonują punkty informacyjne i konsultacyjne działające na rzecz rodzin. Pomoc jest świadczona w niewielkim wymiarze godzinowym i w wyznaczonych dniach tygodnia. Takie ograniczenia czasowe zmniejszają skuteczność podejmowanych działań. Istnieje możliwość poprawy tej sytuacji. W Ośrodku Rodzinnej Pieczy Zastępczej pracują specjaliści, którzy od wielu lat zajmują się diagnozą i terapią rodzin. Większość psychologów i pedagogów z tego zespołu dysponuje doświadczeniem z pracy w Ośrodku Adopcyjno-Opiekuńczym – instytucjo ostro weryfikującej trafność ocen i prognoz dotyczących rodziny. Specjaliści Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej działają na rzecz osób, które nie przetrwały kryzysu i nie uchroniły trwałości więzi emocjonalnych. Ten typ doświadczeń zawodowych jest kapitałem, który można wykorzystać wychwytyjąc pierwsze symptomy trudności w funkcjonowaniu rodziny. Wykorzystując potencjał Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej planuje się utworzenie Zespołu Profilaktyki Zaburzeń Rodziny.

Aktualna aktywność Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej skupiona jest na powrocie dzieci do rodzin naturalnych, które wcześniej uległy dezintegracji. Proponowane rozszerzenie zakresu działań oznacza podjęcie pracy profilaktycznej, czyli oferowanie specjalistycznej pomocy w pierwszym etapie przeżywanych trudności.

Organizacja pracy w triadzie: profilaktyka – diagnoza – terapia, pozwala na skuteczne działanie na rzecz rodziny. Jest to realne zadanie w obecnej sytuacji, gdy w Płocku w 2014 roku na 609 zawartych nowych związków małżeńskich, przypadało 261 orzeczonych rozwodów.

Proponowane rozwiązanie wymaga poszerzenia zespołu pracowników Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej o dwóch psychologów i dwóch pedagogów oraz stworzenia w ramach tej instytucji Zespołu ds. Profilaktyki Zaburzeń Rodziny. Roczne koszty finansowe zwiększenia liczby etatów o 4 wyniosłyby 201 000 zł (płace wraz z pochodnymi), a jednorazowy koszt wyposażenia 4 stanowisk pracy (meble i sprzęt informatyczny) to 12 000 zł.

6. Rozwój działań związanych z odpowiedzialnym funkcjonowaniem w roli dorosłego.

Praca Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej dotyczy również pełnoletnich wychowanków. Opieka polega na doradztwie zawodowym, wsparciu w sytuacjach trudnych, organizowaniu grup wsparcia oraz pomocy przy tworzeniu i modyfikacji indywidualnych planów usamodzielnienia. W tym zakresie współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Płocku, który obejmuje procesem usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą rodzinną i instytucjonalną poprzez przyznanie pomocy na: kontynuowanie nauki, usamodzielnienie się, zagospodarowanie, w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zatrudnienia.

Instytucje pomocy społecznej będą motywowały wychowanków między innymi do kształcenia i rozwoju osobistego, składania wniosków o przydział mieszkania z zasobów gminy lub fundacji a następnie jego utrzymania.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej będzie umożliwiał wychowankom zdobycie lub podniesienie kwalifikacji zawodowych poprzez udział w wybranych przez nich kursach, spotkaniach z doradcą zawodowym, prawnikiem.

7. Mobilizowanie środowiska rodzin zastępczych do współpracy z Centrum ds. Organizacji Pozarządowych Urzędu Miasta Płocka

Ze względu na brak organizacji pozarządowej zajmującej się bezpośrednio rodzinną pieczę zastępczą należy podjąć działania zmierzające do samoorganizowania się środowiska osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej do utworzenia organizacji pozarządowej (stowarzyszenia, fundacji) reprezentującej i dbającej o ich interesy. Do tych działań należałoby zaliczyć spotkania edukacyjne z zakresu „Jak założyć stowarzyszenie” czy spotkania motywacyjne mające na celu wyłonienie liderów do założenia organizacji.

8. Organizacja systemów wsparcia dla pracowników pieczy zastępczej.

Pracownicy pieczy zastępczej funkcjonują w warunkach dużego obciążenia psychicznego. Codziennością jest konfrontacja z drastycznymi sytuacjami przemocy wobec dzieci. Praca wymaga obecności wobec osób uzależnionych od alkoholu, nie zrównoważonych psychicznie a także pozostających w konflikcie z prawem. Z tego powodu podejmowane działania wiążą się z ryzykiem agresji ze strony klientów, a nawet z zagrożeniem fizycznym. Stała kontrola emocjonalna a także presja społeczna i medialna to czynniki obciążające psychikę pracowników. Silnym stresem jest odpowiedzialność za osoby krzywdzone i bezradne, szczególnie za dzieci, które doznały krzywdy od własnych rodziców. Zobowiązania wynikające z tajemnicy zawodowej nie

pozwalają na odreagowanie napięcia nawet w warunkach rodzinnych. Dlatego niezbędne jest „zapewnienie pomocy osobom niosącym pomoc” przez bezpłatne zajęcia sprzyjające relaksacji, takie jak: fitness, joga, a także zaoferowanie udziału w przedsięwzięciach kulturalnych - koncertach i spektaklach teatralnych.

Dbłość o stan zdrowia psychofizycznego pracowników pieczy jest formą ochrony przed syndromem wypalenia zawodowego a co niemniej ważne jest przejawem szacunku dla osób, które wydając swoją energię w pracy narażają się na wyczerpanie, a co za tym idzie słabsze funkcjonowanie także w sytuacjach pozazawodowych.

Realizatorzy: Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku, kuratorzy Sądu Rejonowego, Centrum Organizacji Pozarządowych.

7.2. Rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej.

Rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej będzie realizowany poprzez:

1. Pozyskiwanie kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej.
2. Tworzenie rodzin zastępczych dla dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
3. Zwiększenie liczby zawodowych rodzin zastępczych dla dzieci o szczególnych potrzebach.
4. Utworzenie rodzinnych domów dziecka.

Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej będzie pozyskiwał kandydatów do pełnienia funkcji rodzicielstwa zastępczego prowadząc na szeroką skalę kampanie, min. w mediach, prasie, placówkach oświatowych, służbie zdrowia i kościołach. Udoskonalona zostanie ulotka propagująca rodzicielstwo zastępcze. Następnie dokonana zostanie weryfikacja kandydatów pod względem spełniania przesłanek stawianych przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Spełniający przesłanki kandydaci przejdą szkolenie uzyskując kwalifikacje do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przygotowuje projekty umów dla zawodowych rodzin zastępczych oraz dla osób prowadzących rodzinny dom dziecka.

Realizując postanowienia sądu Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej będzie umieszczał dzieci w nowo utworzonych rodzinach zastępczych lub rodzinnym domu dziecka i wypłacał wynagrodzenia oraz przyznawał należne świadczenia pieniężne.

W imieniu Prezydenta Miasta Płocka Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej sprawować będzie bieżącą kontrolę nad funkcjonowaniem rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka poprzez, min. niezapowiedziane wizyty, kontrole wydatkowania środków przyznanych na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych dzieci.

Realizatorzy: Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku, Urząd Miasta Płocka,

7.3. Doskonalenie funkcjonującego systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej i dążenie do jego deinstytucjonalizacji.

1. Podniesienie jakości opieki i wychowania świadczonej przez placówki opiekuńczo - wychowawcze:

- prowadzenie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych różnorodnych form pracy z dzieckiem i rodziną oraz realizację programów: korekcyjnych, kompensacyjnych, reedukacyjnych, wyrównawczych, profilaktycznych, socjoterapeutycznych, terapii rodzinnej,
- podejmowaniem współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny, prowadzenie przez edukatorów zewnętrznych programów profilaktycznych i terapeutycznych,
- wypracowanie skutecznego modelu współpracy placówek opiekuńczo-wychowawczych z asystentami rodziny i koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej w celu podejmowania wszelkich możliwych działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny,
- rozwój wolontariatu na rzecz dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- podnoszenie wiedzy i kompetencji pracowników placówek poprzez organizowanie szkoleń dla kadry pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie wprowadzenia nowoczesnych, specjalistycznych i dostosowanych do zachodzących zmian form pracy z dzieckiem i rodziną, zgodnie z potrzebami danej placówki.

2. Dostosowanie do potrzeb bazy lokalowej placówek opiekuńczo-wychowawczych poprzez wykorzystanie posiadanych zasobów lokalowych.

W celu utrzymania odpowiedniego stanu infrastruktury użytkowanej przez placówki opiekuńczo-wychowawcze niezbędne jest wykonanie bieżących remontów pomieszczeń użytkowanych przez dzieci oraz doposażanie ich w niezbędne meble i sprzęty celem podnoszenia komfortu życia dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W Placówce Interwencyjnej niezbędne jest odświeżenie pokoi wychowanków, łazienek, korytarzy i aneksu kuchennego. Konieczna jest również wymiana części mebli.

W Placówce Socjalizacyjnej niezbędne jest odświeżenie korytarzy i łazienek oraz doposażenie pokoi dzieci. Na terenie zielonym przylegającym do Placówki Socjalizacyjnej planowane jest wykonanie boiska do gry w piłkę nożną. Wychowankowie Ośrodka Opiekuńczo- Wychowawczego rozwijają swoje zainteresowanie sportowe. W Ośrodku funkcjonuje drużyna pn. „Iskra Płock”, reprezentującą go w turniejach piłkarskich na terenie Polski. Brak jest jednak miejsca do treningów, obecnie wykorzystywane są boiska zaprzyjaźnionych instytucji. Posiadanie własnego boiska umożliwi dzieciom dalsze rozwijanie zainteresowań sportowych.

W obu placówkach Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego niezbędne jest wyposażenie dzieci w nowy sprzęt komputerowy i multimedialny, który wykorzystywany byłby do zdobywania nowych umiejętności i poszerzenia wiedzy.

3. Dostosowanie form opieki instytucjonalnej do potrzeb środowiska poprzez deinstytucjonalizację placówek opiekuńczo-wychowawczych

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego i socjalizacyjnego od 1 stycznia 2013 roku

nie dłużej jednak niż do 31 grudnia 2020 roku nie może być wyższa niż 30. Po tym okresie w jednej placówce będzie mogło przebywać nie więcej niż 14 dzieci.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego i socjalizacyjnego od 1 stycznia 2015 roku mogą być umieszczane dzieci tylko powyżej 7 roku życia, a od 1 stycznia 2020 roku wyłącznie dzieci powyżej 10 roku życia. Umieszczenie dziecka młodszego jest możliwe w wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia lub dotyczy rodzeństwa.

Obecnie w Ośrodku Opiekuńczo-Wychowawczym liczba miejsc w Placówce Interwencyjnej wynosi 23 i w Placówce Socjalizacyjnej – 30 miejsc (łącznie 53 miejsca). Przekrój wiekowy dzieci w nich przebywających kształtuje się od 7 lat do 20 lat.

Przedstawione wyżej uregulowania prawne wymuszają dostosowanie placówek do standardów w terminach określonych w ustawie.

W związku tym planuje się utworzenie czterech 14-osobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych (łącznie 56 miejsc) w budynkach wielkością z rozwiązaniami technicznymi przystosowanymi do funkcjonowania 14-osobowej grupy wychowanków wraz z wychowawcami.

Obecnie została przygotowana dokumentacja projektowo-kosztorysowa budowy placówki opiekuńczo-wychowawczej nr 1 przy ul. Czerwony Kosynierów. Realizację tej inwestycji planuje się na lata 2017-2018.

Zostały również złożone do Otwartego Katalogu Inwestycji Miejskich wnioski inwestycyjne o przygotowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej i budowę placówki opiekuńczo-wychowawczej nr 2 na działce przy ul. Południowej 13 i placówki opiekuńczo-wychowawczej nr 3 przy ul. Kossobudzkiego.

Czwarta placówka mogłaby powstać na bazie obecnie funkcjonującej Placówki Socjalizacyjnej w budynku przy ul. Mościckiego 6.

W najbliższym okresie 3 lat należy na bieżąco monitorować zachodzące procesy w celu wprowadzania stopniowych zmian w funkcjonowaniu placówek i dostosowywania ich organizacji do potrzeb środowiska.

Jako alternatywę dla docelowych placówek opiekuńczo-wychowawczych przeznaczonych dla 14 dzieci należy przyjąć tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego przeznaczonych dla 8 wychowanków i zapewniających warunki wychowywania zbliżone do domu rodzinnego. Jest to szczególnie ważne przy umieszczaniu licznych rodzeństw w zróżnicowanym wieku i niedopuszczeniu do sytuacji konieczności rozłączenia rodzeństwa z powodu braku możliwości przyjmowania przez placówkę interwencyjną i socjalizacyjną młodszych dzieci. Równie ważne jest zapewnienie rodzinnych form opieki dzieciom o szczególnych potrzebach (zaburzenia emocjonalne, zaburzenia zachowania i emocji, niepełnosprawność).

4. Ograniczenie liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej:

- prowadzenie systematycznej współpracy z rodzicami biologicznymi dzieci przebywających w placówkach celem powrotu dziecka do rodziny,
- prowadzenie poradnictwa rodzinnego, porad psychologicznych, socjalnych, pedagogicznych celem podnoszenia świadomości rodzin i ich kompetencji wychowawczych,
- współpraca z asystentami rodziny i pracownikami socjalnymi na rzecz podejmowania działań mających na celu powrót dzieci do rodzin naturalnych,
- rozwijanie współpracy placówek z instytucjami i organizacjami pozarządowymi celem udzielania pomocy rodzicom i wychowankom,
- współpraca z innymi jednostkami organizacyjnymi pieczy zastępczej, celem umieszczania dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

5. Wspieranie pełnoletnich wychowanków przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w ich procesie usamodzielnienia:

- pomoc w przełamywaniu lęków i obaw przed zmieniającą się sytuacją życiową wychowanków,
- praca nad zmianą postaw usamodzielnianych wychowanków, poszukiwanie perspektyw nowego życia, innego od modelu życia ich rodziców,
- wczesne przygotowywanie wychowanków do usamodzielnienia poprzez kontynuowanie programów usamodzielnienia poczynając od 16 roku życia,
- wsparcie wychowanków w doskonaleniu umiejętności prospołecznych oraz aktywnym poruszaniu się na rynku pracy przez kontynuowanie współpracy z Ochotniczym Hufcem Pracy i Miejskim Urzędem Pracy,
- pomoc w uzyskaniu mieszkań dla usamodzielnianych wychowanków (mieszkania chronione, socjalne, kwatery prywatne), tworzenie indywidualnego programu usamodzielnienia, przygotowanie i składanie dokumentów w odpowiednich instytucjach.

Realizatorzy: placówki opiekuńczo-wychowawcze przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Płocku i Ośrodkiem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku oraz Urzędem Miasta Płocka.

7.4. Promocja systemu pieczy zastępczej.

Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej i pozyskiwanie kandydatów do ich prowadzenia jest zadaniem trudnym i długotrwałym, wymagającym licznych zabiegów dotarcia do osób, którzy chcieliby stworzyć rodzinę dla dzieci pozbawionych opieki rodziców naturalnych. Wymaga również zaprezentowania społeczności lokalnej pozytywnego wizerunku opieki zastępczej i działań ukierunkowanych na zmianę postaw wobec dzieci wychowujących się w różnych formach pieczy zastępczej.

1. Edukacja mieszkańców Płocka na temat możliwości indywidualnej pomocy dzieciom wychowywanym poza rodziną.

Stereotyp „wychowanka placówki” lub „rodziny zastępczej” budzi w odbiorze społecznym negatywne skojarzenia. Ten fakt dodatkowo obniża samoocenę dzieci przebywających w pieczy zastępczej i powoduje problemy z budowaniem poczucia tożsamości. Należy podejmować starania, aby mieszkańcy Płocka mieli większą świadomość zakresu sieroctwa społecznego, a także by odczuli indywidualną współodpowiedzialność za dzieci, które bez własnej winy znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Dość powszechna jest chęć pomocy w czasie tak szczególnym jak okres Bożego Narodzenia lub Dzień Dziecka. Wciąż jednak niewystarczająca jest gotowość codziennej otwartości na problemy dzieci pozbawionych prawidłowego wzoru rodziny. Właściwą drogą do poprawy tej sytuacji będzie publikowanie w lokalnej prasie artykułów oraz emitowanie w rozgłośniach radiowych audycji dotyczących potrzeb wychowanków pieczy zastępczej i możliwości nawiązania z nimi kontaktu.

Dobrą inicjatywą było zorganizowanie spotkań z dyrektorami i pedagogami szkół podstawowych na terenie Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Nadal istnieje konieczność przeprowadzenia szkoleń dla nauczycieli, którzy nie zawsze dysponują wiedzą na temat specyfiki pracy z dziećmi wychowywanymi poza rodziną.

W latach 2016-2018 zostaną zorganizowane spotkania z przedstawicielami gimnazjów i przedszkoli dotyczące specyfiki problemów dzieci wychowywanych poza rodziną.

2. Promocja rodzinnego systemu pieczy zastępczej w różnych środowiskach

W ramach działań promujących rodzinną pieczę zastępczą przewiduje się:

- 1) organizację spotkań informacyjnych z pracownikami żłobków, przedszkoli i szkół na temat dzieci przebywających w pieczy zastępczej;
- 2) udział pracowników Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w radach pedagogicznych organizowanych w różnych typach szkół;
- 3) zorganizowanie szkolenia dla psychologów i pedagogów szkolnych – postępowanie wychowawcze i edukacyjne skierowane na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej;
- 4) przygotowanie i rozpropagowanie ulotek informacyjnych dotyczących dzieci w niekorzystnej sytuacji wychowawczej;
- 5) zorganizowanie kampanii informacyjnej i promującej zastępcze rodzicielstwo:
 - audycje w mediach, artykuły prasowe, ulotki,
 - promowanie zastępczego rodzicielstwa w ramach imprez miejskich poświęconych rodzinie, min. Tydzień Rodziny,
 - pikniki integracyjne (w kolejnych latach).

Realizatorzy: Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku przy współpracy z Centrum ds. Organizacji Pozarządowych i Wydziałem Edukacji i Kultury Urzędu Miasta Płocka.

8. Limity rodzinnych form pieczy zastępczych w latach 2016 – 2018

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie określa limitu rodzinnych form pieczy zastępczej. Biorąc pod uwagę przede wszystkim dobro dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych, należy limit ten dostosować do potrzeb (możliwości) zapewnienia profesjonalnej opieki, jak również do możliwości finansowych Gminy- Miasto Płock.

Tabela nr 13. Limity rodzinnych form pieczy zastępczej na lata 2016- 2018

Typ rodziny	Lata		
	2016	2017	2018
Rodzina zastępcza zawodowa	4	5	5
Rodzina zastępcza niezawodowa przekształcona w rodzinę zastępczą zawodową	1	2	2
Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna	1	2	2
Rodzinny dom dziecka	0	1	2

W związku ze zmianą klasyfikacji rodzin zastępczych i określeniem maksymalnej liczby dzieci w poszczególnych typach rodzin, a także obligatoryjny obowiązek zawierania przez Prezydenta Miasta Płocka umów z rodzinami zastępczymi niezawodowymi posiadającymi ponad 3-letnie doświadczenie w ramach ww. limitów uwzględniona została konieczność przekształcenia obecnie funkcjonujących rodzin niezawodowych w rodziny zawodowe, w przypadku złożenia przez te rodziny stosownego wniosku.

Jednocześnie należy podkreślić, że założone limity mogą ulec zmianie w zależności od aktualnych potrzeb, zmieniającej się sytuacji oraz posiadanych środków finansowych.

Planowane wydatkowanie środków finansowych na rodzinną pieczę zastępczą w latach 2016-2018 przedstawia tabela nr 14.

Tabela nr 14. Planowana liczba rodzinnych form pieczy zastępczej wraz z planowanymi wydatkami budżetu miasta Płocka na lata 2016-2018.

Typ rodziny	Planowane wydatki (wynagrodzenia i świadczenia)					
	2016		2017		2018	
	Liczba rodzin	Wydatki w zł	Liczba rodzin	Wydatki w zł	Liczba rodzin	Wydatki w zł
Rodzina zastępcza spokrewniona	113	980.000	115	1.010.000	115	1.010.000
Rodzina zastępcza niezawodowa	34	486.000	35	498.000	35	498.000
Rodzina zastępcza zawodowa	4	238.400	5	306.800	5	306.800
Rodzina niezawodowa przekształcona w rodzinę zawodową	1	56.400	2	112.800	2	124.800
Rodzina zastępcza specjalistyczna	1	61.200	2	122.400	2	122.400
Rodzinny dom dziecka	0	0	1	202.320	2	392.640
Razem	153	1.822.000	160	2.252.320	161	2.454.640

9. Źródła finansowania programu

Źródłem finansowania zadań Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na terenie miasta Płocka na lata 2016 – 2018 będą środki finansowe pochodzące z:

- 1) budżetu miasta Płocka – zadania własne powiatu;
- 2) budżetu państwa pozyskane w ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej oraz w formie innych dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych powiatu z zakresu pieczy zastępczej;
- 3) budżetów innych powiatów, zobowiązanych do zwrotu wydatków za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie Płocka, na podstawie porozumień;
- 4) z odpłatności rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 5) innych źródeł, min. funduszy europejskich, sponsorów, itp.

10. Realizatorzy programu

- 1) Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku,
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku,
- 3) Urząd Miasta Płocka,
- 4) Centrum Organizacji Pozarządowych,
- 5) Ośrodek Opiekuńczo – Wychowawczy,
- 6) Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego.